

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 3.

Uit dit fragment blijkt dat de opdracht die Columbus krijgt van Isabel en Ferdinand past bij een middeleeuws kenmerkend aspect, maar ook past bij kenmerkende aspecten van de zestiende eeuw.

- 4p **6** Licht dit toe door, telkens met een verwijzing naar de bron, uit te leggen:
- bij welk kenmerkend aspect van de middeleeuwen de opdracht aan Columbus past en
  - bij welk kenmerkend aspect van de zestiende eeuw de opdracht aan Columbus past.

Gebruik bron 4.

Uit dit dagboekfragment van Marcus van Vaernewijck kan een oorzaak voor het uitbreken van de Opstand worden afgeleid.

- 2p **7** Licht dit toe door aan te geven:
- welke oorzaak uit deze bron kan worden afgeleid en
  - waardoor deze oorzaak bijdraagt aan het uitbreken van de Opstand.

Gebruik bron 4.

Uit dit dagboekfragment kan een reden worden afgeleid voor het terugroepen van de hertog van Alva door Filips II.

- 1p **8** Geef aan welke reden dat is.

Enkele gegevens over Isaac le Maire (1558/59-1624):

- 1 In 1585 vertrekt de protestantse koopman Isaac le Maire met zijn gezin van Antwerpen naar Amsterdam.
- 2 Vanaf de oprichting in 1602 is hij aandeelhouder en bestuurder van de VOC. Als er geruchten ontstaan over verduistering moet hij deze functie neerleggen.
- 3 In 1609 geeft hij leiding aan 'De Groote Compagnie', een geheim genootschap dat handelt in aandelen van de VOC en probeert de waarde van die aandelen te beïnvloeden.
- 4 Op aandrang van de VOC verbieden de Staten-Generaal het verhandelen van aandelen die nog niet in het bezit van de verkopers zijn. De maatregel betekent het einde van de 'De Groote Compagnie'.

De levensloop van Isaac le Maire kan worden gebruikt om verschillende kenmerkende aspecten uit de vroegmoderne tijd te illustreren.

- 4p **9** Kies twee gegevens uit het leven van Le Maire en verbind die telkens met een ander kenmerkend aspect van de vroegmoderne tijd.

In 1588 werd duidelijk dat de opstandige Nederlandse gewesten zich tot een zelfstandige staat konden ontwikkelen.

- 3p **10** Noem de militaire gebeurtenis in 1588 die mogelijk maakte dat de opstandige gewesten zich tot een zelfstandige staat konden ontwikkelen en leg uit waardoor deze gebeurtenis hieraan bijdroeg.

Gebruik bron 5.

Een bewering:

In deze tabel is zichtbaar dat de beleidswijziging van de VOC in Azië in 1619 succesvol is.

- 3p **11** Licht dit toe door:
- die beleidswijziging te noemen en
  - uit te leggen of uit deze tabel blijkt of deze bewering juist is.

Op 14 juli 1789 bestormde de Parijse bevolking de Bastille, een beruchte gevangenis. Hiermee begon de democratische revolutie in Frankrijk. In augustus 1789 nam de Nationale Vergadering het besluit om als eerste de wetten te hervormen die te maken hadden met de feodale privileges: het feodale stelsel werd afgeschaft.

- 2p **12** Geef aan:
- welk Verlichtingsideaal de revolutionairen met dit besluit nastreefden en
  - welk doel zij hiermee wilden bereiken.

Vroegmoderne tijd

---

bron 3

Columbus houdt tijdens zijn eerste reis naar Amerika een dagboek bij van 3 augustus 1492 tot 15 maart 1493. Hij opent zijn dagboek met een dankwoord aan het Spaanse koningspaar Ferdinand van Aragon en Isabella van Castilië, dat hem de opdracht voor de reis heeft gegeven:

Het was in dit jaar 1492 dat uwe Hoogheden een einde maakten aan de strijd met de Moren die in Europa heersten. Het was de tweede dag in januari van ditzelfde jaar, dat ik in de grote stad Granada de koninklijke banieren van uwe Hoogheden van de torens van de machtige vesting van die stad, het Alhambra, zag wapperen. (...) Later in diezelfde maand, nadat ik uwe Hoogheden had mogen inlichten over het land India en over een daar wonende prins genaamd de Grote Khan, (...) heeft u besloten mij, Christoffel Columbus, naar die gebieden in India te zenden om die landen, hun volkeren en hun prinsen te leren kennen, hun aard, hun gewoonten en al wat daarmee samenhangt te bestuderen. En ook om na te gaan welke maatregelen zouden kunnen worden genomen om hen tot het ware, heilige geloof te bekeren. (...) Uwe Hoogheden, als katholieke christenen en prinsen zo zeer verbonden met het heilige christelijke geloof en de verspreiding daarvan en als zodanig vijanden van de mohammedaanse leer, hebben mij bevolen om naar dat oosten te gaan; echter niet als gewoonlijk over land, maar in westelijke richting! Tot op de huidige dag weten we niet met zekerheid of ooit iemand dat eerder heeft gedaan.

bron 4

Na de Beeldenstorm herstelt de hertog van Alva de orde in de Vlaamse steden. Marcus van Vaernewijck, een burger van Gent, beschrijft in zijn dagboek de situatie na de komst van de Spaanse troepen:

Veel priesters en geestelijken en ook veel wereldlijke katholieken waren zo aangedaan toen zij de grootschalige vervolging en het bloedvergieten van de geuzen zagen, dat zij om verder bloedvergieten te voorkomen, geen namen meer wilden opgeven (ook al wisten zij wel wie er schuldig waren). En zij verboden sommige kosters en kerkdienaars, die loslippig waren en toch personen noemden die gewelddadig waren geweest, dat nog meer te doen. Ook schepenen (stadsbestuurders) gaven de meesten die betrokken waren bij deze misdaad niet aan, dat zou de stad een slechte naam hebben gegeven. Het riep ook medelijden met het volk op, hen zo bedrukt en benauwd te zien. Met hun dood en verlies van goederen zou datgene wat kapotgemaakt en bedorven was toch niet meer hersteld kunnen worden.

bron 5**Aantal VOC-schepen van en naar Azië, 1602-1650**

	van Europa naar Azië totaal	van Europa naar Batavia	van Azië naar Europa
1602-1610	76		44
1610-1620	117		50
1620-1630	141	58	71
1630-1640	157	61	75
1640-1650	165	93	93

Toelichting

Slechts een klein deel van de terugkerende VOC-schepen verging of viel in handen van kapers.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.